

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

§. 3. Causam successionis extensiuæ secundum propriam sententiam
explicat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

calidum illum producat tantum vincit sex gradus inimicos: ergo in secundo instanti minorem resistantiam habet, quam in primo, ac proinde poterit producere, & conservare effectum, quem non potuit in primo instanti simul producere.

26 Obiicies gradus qui præcessit, & corrumpitur in hoc instanti, non est in hoc instanti: ergo non potest retardare actionem contrarij. Respondeo distinguendo antecedens; gradus qui præcessit non est in hoc instanti supposita actione illum expellente, concedo: independentem ab actione illum expellente, nego; deinde nego consequentiam. Hæc enim est differentia inter non esse in hoc instanti gradus præcedentis, & non esse gradus non præcedentis, quod non esse in hoc instanti gradus præcedentis in immediato supponit in hoc instanti formam contrariam introductam contra exigentiam gradus expulsi cum conatu agentis, in quo suas exercet vires, & quasi in hoc occupatum non potest ad aliam actionem transire: non esse autem gradus non præcedentis non supponit in hoc instanti actionem aliquam vincentem gradum, qui non fuit; cuius modo est non esse independentem à quacunque actione vincente contrarium.

27 Obiicies secundò. Si Deus in hoc instanti independentem à quacunque actione corrumpere gradus frigiditatis immediatè præcedentes, eodem modo introduceretur calor, ac si non præcessissent in instanti antecedenti, ergo gradus non existentes in hoc instanti non retardant actionem contrarij ex eo quod immediatè præcesserint. Resp. concedendo antecedens, & distinguendo consequens; gradus præcedens non retardant actionem agentis quando in hoc instanti non sunt, seu est illorum non esse independentem ab actione, quæ modò est, sicut contingit in hoc casu, concedo consequentiam, quando illorum non esse est dependenter ab actione, quæ est in hoc instanti vincente exigentiam præteritam, nego consequentiam.

28 Rem totam pro doctrina tradita, & argumentorum solutione paucis accipe. Applicato agente calido passo frigido prius natura, quam Deus decernat concurrere ad productionem caloris, considerat exigentiam agentis intendens producere duos gradus caloris, in quo prior, neque calor est productus, neque frigiditas conservata in passo pro illo instanti, quia si Deus decernat producere calorem, non conservabitur, si verò illum non producat, frigiditas durabit in passo; sic inspecta agentis exigentia inspicit Deus, an ex parte passi frigiditas præcedens in instanti antecedenti petat in hoc conservari, & momenta huius exigentia perpendit, illaque confert cum exigentia agentis, & illi annuit quæ fortius petit. Vnde ut calidum producat calorem in hoc instanti, necessum est, ut per propensionem ad productionem vincat exigentia, quam habuit frigiditas passi ad sui conservationem, quam si non vincit nihil agit, sed illius actio impeditur à contrario. Si verò Deus tantum inspicat exigentiam agentis ad productionem caloris, & nullam cognoscat exigentiam frigiditatis in passo ad sui conservationem, quia nulla frigiditas in illo præcessit, vel si cognoscat hanc exigentiam aliunde esse victam, semper cum agente concurrat sine collatione suæ propensionis, seu exigentia cum alio contrario, quod non est, seu supponitur deusitum. En in vno casu agens in priori naturæ propendens in effectum impeditur à contrario, & non in alio, in nullo autem in illo priori, in quo impeditur, seu Deus decernit non concurrere, cum illo, supponitur, neque videtur contrariū existens pro illo instanti, quia existentia frigiditatis v.g. conservata in hoc instanti, supponit non productionem caloris in eodem, quia si hic produceretur, illa non existeret, & omni priori, in quo causa prima, vel secunda est indifferens ad productionem caloris, in hoc instanti est indifferens frigiditas, ut pro illo instanti conservetur, & non conservetur, & non potest intelligi existens: ex quo inferitur manifestè ipsam non proptè existentem in hoc instanti, sed proptè existentem in instanti antecedenti impedire productionem caloris in hoc instanti faciendam, ac proinde plurimum conducere, ut calor producat, vel non producat in hoc instanti, frigiditatem præcessisse, vel non præcessisse in antecedenti.

29 Probavi iam successionem non posse provenire à resistantia actiua præcisè sumpta, & dimanare à resistantia formalis. Adde modò in expulsiōe qualitatis resistantis formalis, cuius agens actiue resistit pro conservatione illius, successionem qualitatis contrariæ introductæ provenire à

Frans. de Quiedo Philosoph. Tom. I.

resistentia formali, & actiua, quia licet hæc sine consortio formalis non possit causare successionem, illi tamen adiuncta maiorem successionem alterationis inducit, quam haberet alteratio si tantum fieret contra resistantiam formalem. Ratio est manifesta. Frigidum agens intendens producere frigiditatem contra resistantiam formalem caloris expellendi, & actiua ignis cōservantis minorem frigiditatem producit in hoc instanti, quam produceret, si tantum qualitas formaliter resisteret, quia idem est conatus, eadēque actiua propensio magis producet, quod minor fuerit resistantia, ut per se patet; ergo alteratio erit magis successiva. Probo consequentiā, quo remissior qualitas in singulis instantibus producit simul, eo est alteratio magis successiva, sed remissior qualitas producit simul in singulis instantibus, quando est resistantia formalis, & actiua, quam si esset tantum formalis: ergo est magis successiva alteratio positis duabus resistantiis, quam esset si vna tantum formalis vincenda obiceretur. Patet doctrina tradita experientia, quæ videmus maiorem successionem habere alterationem qualitatis, cuius opposita conservatur à causa secunda actiue resistente, quam illa, cuius contraria qualitas expellenda conservatur à Deo actiue non resistente, facilius enim frigus producit absente igne conservante calorem, quam illo præsentē actiueque resistente produceretur.

Obiicies: tanta potest esse resistantia formalis, ut non permittat produci simul duos gradus contrariæ qualitatis: ergo tunc resistantia actiua non potest esse causa, ut alteratio sit magis successiva, quia illa est summè successiva, in qua nihil simul producit. Respondeo admissio antecedenti, non esse inconueniens concedere illo casu qualitatem actiua non esse causam maioris successionis, quia nulla maior successio possibilis est. Existimo tamen data resistantia formali contra quam tantum potest prævalere agens per productionem vnius indiuisibilis nulla resistantia actiua intercedente, hæc posita agens nil facturum, quia posita maiori resistantia agens minus producit, sed posita resistantia formali sine actiua tantum producere poterat indiuisibile qualitatis: ergo posita formali, & actiua nil producit.

§. III.

Causam successionis extensivæ secundum propriam sententiam explico.

31 Totus fui in successione intensiva explicanda, hæc enim posita successiva extensio, illiusque causa facile percipitur, cum enim agentia agant vniiformiter difformiter per suam sphaeram, ad hoc ut extensio qualitatis perveniat ad partem passi distantem per sex partes, necessum est, saltem sex gradus intensivæ esse productos in parte immediata agentis, alioquin ad partem sextam passi nulla poterit qualitas pervenire, quia si in prima tantum producuntur quinque gradus in secunda producentur quatuor, in tertia tres, in quarta duo, vnius in quinta, & nullus in sexta: ergo rectè inferitur successio extensivæ ex intensiva, quia si probemus non produci in primo instanti applicationis sex gradus caloris in prima parte passi, rectè inferitur non produci in illo instanti gradum aliquem in sexta parte, ac proinde successivè intendi.

32 Id quod dixi de sexta parte de omnibus aliis vltioribus eodem modo rem explicat, in eadem enim mensura, in qua crescit intensio in partibus proximis crescit intensio in remotis: ergo extensio ad has erit successiva, si istarum intensio successiva sit.

33 Ex dictis inferes successionem alterationis oriri non tantum ex resistantia qualitatis contrariæ existentis in parte passi, ad quam in hoc instanti non extenditur alteratio, sed ex resistantia partium proximarum agentis, quia successio intensivæ illis contigit, quia si intensio partis proximæ, quæ sit in tempore fieret in instanti, extensio partis remotæ, quæ sit in eadem mensura in qua completur intensio partis proximæ fieret in instanti absque vlla mora, & non teneretur expectare tempus, in quo cōpleretur intensio partis proximæ nihil recipiendo in partibus temporis præcedentibus vltimum terminativum in quo completur intensio.

34 Dixi extensionem non oriri tantum ex resistantia qualitatis contrariæ existentis in parte passi, ad quam in hoc instanti non se extendit qualitas, quia etiam resistantiam huius existimo conducere, ut in hoc instanti qualitas non se extendat ad partem subiecti, quam informat; Rem probo, & explico.

R r

explico. Qualitas existens in vltima parte sphaerae, ad quam protenditur actio in hoc instanti, licet ratione remissionis sufficiens non sit, aliam similem producere in parte passi immediata informata qualitate opposita, & hac remissio proveniat ex modo, quo agens operatur vniiformiter difformiter, ac proinde originem trahit ex resistentia, quae fuit in parte immediata agentis ad tantam intensiorem simul recipiendam, nihilominus eadem qualitas remissa, quae modo non valet aliam producere in parte proxima passi formata contraria qualitate sufficiens esset illam producere si nullam inueniret resistentiam ad illam producendam, quia minor virtus requiritur ad qualitatem producendam absente contrario quam illo praesente.

35 Concludo successionem extensionis oriri ex resistentia ad intensiorem in partibus proximioribus agentis, & ex resistentia qualitatis existens in parte passi, ad quam in hoc instanti se extendit actio, diuerso tamen modo, quia ablata resistentia a parte ad quam non se extendit actio, adhuc extensio fieret successiue, quia licet in illo instanti extensio perueniret ad illam partem immediatam, & forsan ad aliam, non tamen posset ultra progredi, quia etiam absente contrario agens ageret vniiformiter difformiter, ablata tamen resistentia partium anteriorum nunquam extensio retardaretur praeside ex resistentia qualitatis existens in parte: in qua proximè fieri potest extensio, quia agentibus omnibus eodem modo se habentibus, nulla est ratio cur non possit recipere in hoc instanti qualitatem, quam potest recipere in instanti sequenti, si in hoc nihil recepisset, quare enim rebus eodem modo se habentibus non inciperet alteratio in hoc instanti inceptura in sequenti in eadem parte subiecti.

36 Ex hac doctrina deduces tota successionem alterationis ex latitudine graduale, & modo agendi vniiformiter difformiter oriri, quapropter si daretur passum secundum omnes partes aequè applicatum agentis, extensio qualitatis fieret in instanti, neque esset ratio propter quam in aliquo instanti retardaretur extensio ad aliquam partem subiecti, quod bene notarunt recentes asserentes passum valde exiguum vndique cinctum igne in instanti secundum omnes sui partes esse calefaciendum, quia omnes partes aequè distarent, cum omnes extremae essent aequè approximatae agentis, & centrum (idem dico de aliis partibus intimis) aequè esset approximatum agentis aequato cum partibus extremis, quia licet magis distaret ab hac parte agentis, quam pars extrema illi immediata, minus distaret a parte agentis opposita, ac proinde distantia vnius partis aliis approximatione suppleretur, & omnibus perpensis, aequè approximatum esset centrum, & quaelibet pars intima agentis aequato, quam esset pars extrema eiusdem corporis.

PUNCTUM V.

An alteratio sit adequatè successiua.

1 Adequatè successiua dicitur alteratio si nihil qualitatibus simul producatur, sed singulis indiuisibilibus illius singula indiuisibilia temporis in prima productione corresponsdeant: si verò in aliquo indiuisibili temporis aliquid diuisibile qualitatis producatur, alteratio non erit adequatè successiua, sed aliquid diuisibile illius permanentè produceretur, quod enim in eodem indiuisibili temporis producitur, non potest non simul, & permanentè produci, quia in eodem instanti non potest esse simul prius, & posterius.

2 Neotericus ille, qui totum successionis negotium ad agentia reducebat quem ad fatietatem impugnaui Puncto praecedenti §. 1. consequenter docet alterationem non posse esse adequatè successiuam, quia posito passo frigido vt octo, & applicato calido vt octo fortius est agens calidum ad producendum quinque gradus caloris, quam frigidum ad conferuandum quatuor frigiditatis: ergo in primo applicatione quarti gradus frigiditatis incompossibilis cum quinto caloris. Probat antecedens: calor ex se est magis actiuus quam frigiditas: ergo ceteris paribus intensiorem effectum producet. Idem asserit de agentis remissiori, vel minus forti, scilicet frigido vt octo quod est minus actiuum sit, quam calidum, fortius est ad producendum tres gradus

frigiditatis, quam calidum ad sex conferuandos, & calidum vt quatuor fortius est ad producendos duos gradus caloris, quam frigidum ad septem frigiditatis conferuandos. Hunc discursum insequitur quibus probare intendit agens in primo instanti applicationis producere quicquid in se habet.

Nos verò qui praeter resistentiam actiuam formalem aliam inuenimus, hac ratione non premimur: concedo enim calidum vt octo maiorem virtutem habere ad producendum quinque caloris, quam frigidum ad quatuor conferuandos: assero tamen frigidum minori virtute conferuare quatuor frigiditatis, & calidum maiori non producere quinque gradus, quia frigidum conferuat sine resistentia formali qualitatis contrariae, calidum verò si producatum est calorem, illud debet producere contra resistentiam formalem frigiditatis, quae supponitur ex parte subiecti.

Contra hanc doctrinam sic obicit: Calor existens in hoc instanti non opponitur cum frigiditate praecedenti in instanti antecedenti: ergo idem calor produceretur in hoc instanti, siue frigiditas praecesserit, siue non praecesserit. Respondendo distinguendo antecedens: calor existens in hoc instanti non opponitur cum frigiditate praecedenti ratione illius vt praecedentis concedo, ratione illius praecedentis secundum id, quod petit in ordine ad hoc instanti, nego antecedens: deinde nego consequentiam. Rem explicui Puncto praecedenti §. 2. Frigiditas existens in instanti praecedenti petit durationem sui in hoc instanti: frigiditas autem in hoc instanti opponitur cum calore in eodem existente, ex quo manifestè inferitur frigiditatem existentem in instanti A, exigere rem incompossibilem cum calore existente in instanti B, ac proinde ex instanti A, (vt sic loquar) impedit productionem caloris in instanti B, si agens calidum fortius non vincit in instanti B, resistentiam praeteritam in instanti A, de re faciendam in eodem instanti B.

Assero alterationem terminatam ad calorem expellentem frigiditatem conferuatam a Deo vt causa prima non esse adequatè successiuam, quod sic proba. Si hac alteratio fieret contra resistentiam formalem, & actiuam, in indiuisibili temporis produceretur saltem indiuisibile qualitatis: ergo quando fit tantum contra resistentiam formalem, produci debet aliquid diuisibile. Probo consequentiam, quo minor est resistentia, agens intensiorem effectum producit, sed minor resistentia est quando tantum est formalis, ac quando est formalis, & actiuam: ergo maior effectus produceretur quando frigiditas expulsa conferuatur tantum a Deo sine resistentia actiuam, quam produceretur, si frigiditas conferuaretur ab aqua actiue resistentem: ergo producatum aliquid diuisibile, qualitas enim excedens aliam, est indiuisibilem, necessario est diuisibilis, dicit enim totidem ac alia excessu, & aliquid amplius.

Affirmo similiter alterationem factam contra resistentiam formalem, & actiuam non esse adequatè successiuam. Hanc conclusionem suadet maxima aliquorum agentium celeritas, quae etiam in praesentia contrarij breuissimo tempore effectum maximopere intendunt. Deinde nulla apparet ratio neque experientia, quae cogat ita religiose successionem alterationis defendere, vt etiam in contrarij praesentia non cōcedamus aliquid diuisibile produci, imò ratio oppositum suadet: si enim resistentem frigiditatem, deinde causam conferuatam illius, hoc calidum vincit in vno instanti temporis vtramque resistentiam per productionem vnius gradus, cur agens fortissimum non vincet productionem duorum, vel trium? quo enim fortius est agens, intensiorem effectum producet in eodem tempore, ceteris paribus.

PUNCTUM VI.

De continuatione alterationis iuxta continuum Aristotelicum.

Nihil non obscurum, molestum, atque prolixum in hac continui compositione: nihil non explicatu difficile, nec pauca occurrunt in hac materia, quae non ex aliqua ratione qualitatis, seu alterationis specialis, sed ex infinitate partium trahunt originem; quapropter libens omnibus abstinerem, ne tamen in hac re mutila, & manca disputatio nostra videatur, stricto calamo cingam, quae prolixè satis multi diffundunt.